

Boeren op natte grond

Ter hoogte van het dorp de Steeg, op de overgang van de Veluwe naar de IJssel, ligt het Faisantenbos. Bijzonder vanwege de kwel, voorjaarsflora, essenhakhout en een aantal majestueuze eiken met de bijzondere naam ‘twaalf apostelen’. Het Faisantenbos verdroogt, er is een herstelplan gemaakt om de verdroging tegen te gaan door de landbouwkundige afwatering in de omgeving sterk te verminderen. Bert Harmsen - pachter van 40 ha van deze landbouwgronden - heeft een uitgesproken mening over boeren in deze situatie. Het landschap is voor hem leidend, geen last.

— BEA CLAESSENS (VAKBLAD)

Agressief ondernemersplan

Harmsen vertelt hoe hij op deze plek terecht kwam. “Landgoed Middachten zocht in 2007 een nieuwe pachter die rekening zou houden met de natuur. Bij de werfing vroegen ze kandidaten om een ondernemersplan. Ik heb een agressief plan geschreven, agressief in de zin dat ik vooruit wilde lopen op het beleid en de regels voor natuur en landschap. Je hebt in dit gebied – met alle overgangen van hoog naar laag en van droog naar nat - zoveel kansen voor de natuur! Je hebt hier schone kwel die kalkrijk is, die wil je langer in het gebied vasthouden. Tegelijkertijd lenen de gronden zich goed voor de biologische teelt. Voor mij ligt hier de ultieme uitdaging om biologische landbouw en agrarisch natuurbeheer aan elkaar te koppelen. Daarbij ben ik in de eerste plaats boer, dat betekent dat voor mij de rentabiliteit op de eerste plaats komt.”

Vier poten

“Ik heb vier poten onder het bedrijf die alle vier even sterk zijn. Ten eerste bied ik onderdak voor pensionpaarden. Er zijn hier in de omgeving best veel paardenpensions, ik kon dus twee dingen doen: concurreren op prijs of concurreren op product. Ik heb voor dat laatste gekozen. Ik heb een open stal waarbij het dier zelf kan besluiten wanneer het naar buiten wil. De dieren hebben dus veel bewegingsruimte. Verder is het voeren geautomatiseerd, op deze manier kost het pension mij weinig tijd. De dieren leven meer dan in een gewone stal in een sociale omgeving en het voersysteem appelleert aan hun natuurlijke gedrag. Het is dus economischer én het

is diervriendelijker. De nieuwe stal heb ik gebouwd met douglas van hier uit de buurt. Ik kies daar bewust voor, vind dat mooi. En het helpt om sneller je vergunning te krijgen.

De tweede poot zijn de vleeskoeien, Herefords. Het vlees van Herefords is heel mals, dat komt door de eiwitvertering van deze dieren. De koeien lopen het hele jaar in de wei, ze komen alleen om te kalven in de stal. We verkopen het vlees aan huis in kant en klare pakketten. Ook hier geldt weer dat je een goed en constant product moet bieden. Dit is geen product om aan restaurantketens te verkopen, daar zou het te massaal van worden. De binding met de klant is belangrijk. De klant moet aan het vlees als het ware ervaren dat het uit de natuur komt. Dan is hij ook bereid om er meer voor te betalen.

Voor het veevoer teel ik zelf graan, dat is de derde tak van mijn bedrijf. De vierde tak is het agrarisch natuurbeheer rondom het Faisantenbos. Uit de SAN-pakketten heb ik de eerste inkomsten. De sport is om er vervolgens een zo goed mogelijk gewas van af te halen. Dat is voortdurend experimenteren, de kunst is om goed te kijken en goed te anticiperen. De bodem gaat hier van veen tot klei, heeft weinig draagkracht. Daarom maak ik gebruik van de trekkracht van paarden in combinatie met aangepaste machine. Van het grasland komt te veel ruwvoer af, dat kan ik niet kwijt aan de pensionpaarden en de Herefords. Ik verkoop het als hooi aan de paardenmensen hier in de omgeving. Hooi van natuurgrond heeft een slechte naam, ik zorg dat het van goede kwaliteit is, wil laten zien dat het kan.”

Greppels eruit

Harmsen is een geboren verteller. Met groot enthousiasme geeft hij een rondleiding. “In dit weiland heb ik in januari de pitrus gemaaid. Pitrus staat voor verstoring, die wil ik dus liever niet. Verder is pitrus bitter, het maakt het hooi minder smakelijk, de paarden laten het liggen. In januari was het niet nat dus kon ik er overheen. Vervolgens ging het regenen en dan krijg je dat de afgemaaide pitrus van binnenuit gaat rotten. Kijk”, hij wijst naar een pol gemaaide pitrus, “hier kun je het goed zien. Eerst stond hier een grote zeker 40 cm doorsnee- deze paar iele sprietjes zijn er nu nog van over.”

Wijzend op greppels: “Die greppels gaan er allemaal uit, zodat het water minder snel afstroomt naar de IJssel en je de schone kwel langer vasthoudt.”

We passeren ondertussen de Wijert, een oude vloeiveide die Middachten in het verre verleden aanlegde als bassin van waaruit de gracht en de vijvers water kregen. “Alle hemelwater en erfwater hebben we hiernaartoe geleid”, zegt hij. “Eerst kwam al dat vervuilde water direct in het bronbos. Nu fungeert de Wijert als een biologisch filter.”

Het bronbos zelf is van een indrukwekkende schoonheid. “Hier word ik stil van”, zegt Harmsen. “Terecht dat dit niet open is voor het publiek, daarvoor is het te kwetsbaar”.

Als overtuigd biologische boer gebruikt Harmsen weinig stikstof. “Stikstof is een seizoensvervroeger, door veel stikstof te strooien krijg je al vroeg in het seizoen een eiwitrijk gewas. Ik heb daar een andere oplossing voor. Mijn eerste maaisel – ik maai heel vroeg – geef ik aan de paarden. De tweede snee – ergens in juni - is veel eiwitrijker, die geef ik aan de Herefords. Ook doet Harmsen niet aan diepspitten. “Dat is schadelijk voor het bodemleven. Juist het bodemleven heb je nodig om een goed gewas te krijgen. Ik spit hooguit 15 centimeter, nooit dieper.” Boeren hebben de strenge regels over zichzelf afgeroepen, vindt Harmsen. Omdat ze mest behandelen als afval terwijl mest zo’n waardevol product kan zijn. Voor Harmsen zit daar de clou: beginnen met oplossingen aan de bron.

Boerenwijsheid

Hoe kom je aan al je kennis? Hij haalt zijn schouders op. “Iedere boer heeft die kennis diep in zijn hart, als hij tenminste naar zijn intuïtie durft te luisteren. Ik liep als klein jongetje al met mijn opa over het land, daar heb ik veel van geleerd. En verder is het gewoon een kwestie van uitproberen en kijken wat er gebeurt.”

Bea Claessens is hoofdredacteur van het Vakblad, b.claessens@tiscali.nl